

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2-64-68
УДК 378(73)

Тетяна ГОРПІНІЧ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»,
м. Тернопіль, Україна
e-mail: tania.horpinch@gmail.com

ПРОБЛЕМА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДИЧНИХ ШКІЛ У США

У статті окреслено відмінності між академічними посадами в американських медичних школах. Доведено, що існує багато відмінностей в ієрархічній та функціональній системі академічних посад України та США. Встановлено, що гарантією просування по кар'єрній драбині є наявність значної кількості опублікованих наукових робіт, досвіду педагогічної практики і виконання адміністративних обов'язків. Виявлено, що академічна ієрархія медичних шкіл США характеризується варіативністю, диверсифікованою в різних університетах, але жорсткою в межах одного ВНЗ системою вимог до отримання вищої посади, зосередженістю на проведенні наукових досліджень. Засадицим принципом американської освітньої системи є академічна свобода, яка відображена і в ієрархії академічних посад в межах медичних шкіл США – ідея кар'єрного росту, окрім інших переваг, передбачає отримання академічної свободи, яка виражається в наукових дослідженнях, виборі методів навчання тощо. Важливою особливістю американської системи освіти є наявність «academic tenure» – постійна посада або довічний контракт, який укладається між університетом і викладачем, як правило, після проходження ним випробувального терміну. Встановлено, що система працевлаштування в медичних школах США характеризується повною прозорістю вимог та самої процедури відбору, акцентом на фаховості наукових досліджень, увагою до наявності попереднього суспільного досвіду кандидата, володінням ним високим рівнем комунікативних вмінь.

Ключові слова: викладач, медична школа, США, працевлаштування, академічна свобода, доцент, професор, постійна посада.

Вивчення і осмислення досвіду зарубіжної вищої школи виступають необхідною умовою подальшого вдосконалення підготовки педагогічних кадрів. Порівняльний аналіз різних освітніх систем, їх критична оцінка дозволяють побачити їх загальні та специфічні риси. Критична оцінка зарубіжного досвіду, неприйнятної нібито для нашого суспільства, створює загрозу недооцінки багатьох перспективних напрямів в зарубіжній педагогіці і школі. На жаль, сьогодні спостерігається інша крайність, коли багато зовнішньо привабливих підходів, технологій навчання і виховання намагаються в чистому вигляді, без адаптації впровадити в українську систему підготовки фахівців. З іншого боку, нерозуміння реальної суспільно-педагогічної ситуації, стану матеріально-технічної бази, кадрового потенціалу, традицій, сформованого досвіду, морально-психологічної обстановки нерідко перешкоджає впровадженню багатьох, навіть найкращих, ідей і найефективніших методик.

Система вищої освіти в США досить рухома, мобільна, вона оперативно реагує на зміни, що відбуваються в економіці, науці, культурі. Найбільш характерними її рисами є: досить висока відкритість; високий рівень отриманих знань і професіоналізму; взаємодія ВНЗ з наукою і промисловістю; зорієнтованість на науково-технічний прогрес.

Вища освіта стала необхідністю, вона стає дедалі доступнішою для всіх верств населення. Провідні індустріальні країни (США, Японія, Німеччина) вже протягом багатьох років збільшують прийом молоді до вищих навчальних закладів. Якщо престижні приватні університети ведуть відбір абітурієнтів на конкурсній основі, то майже всі державні коледжі практикують форми відкритого прийому, що дозволяє всім бажаючим здобувати вищу освіту. На поліпшення якості знань спрямовані впровадження нових технологій навчання, оптимальне використання сучасної обчислювальної та навчальної техніки, підвищення ролі самостійної, індивідуальної, роботи студентів. Закцентовано увагу на синергічному розвитку вищої школи і науки, на їх взаєминах з промисловістю і виробництвом. На думку американських педагогів, ВНЗ стають вирішальним фактором західної цивілізації.

Очевидно, що зміни, що відбуваються в цілях, завданнях, змісті роботи зарубіжної вищої школи, ставлять більш високі вимоги до професійної діяльності викладача: готовність навчати не тільки найбільш здібних, але і всіх бажаючих; забезпечення індивідуальної спрямованості навчання; поєднання наукової та педагогічної діяльності, розвиток демократичних відносин зі студентами тощо. В зв'язку з цим доцільно розглянути прин-

ципи формування професорсько-викладацького складу в США.

Кадрове забезпечення закладів освіти завжди було актуальною проблемою педагогічної теорії і практики. З-поміж останніх наукових досліджень на особливу увагу заслуговують праці І. Зварич, у яких досліджено теоретичні, організаційні і методичні засади оцінювання діяльності викладачів вищих навчальних закладів США [1]. Загальні тенденції підготовки викладачів вищих навчальних закладів вивчено О. Огієнко [2]. Актуальні питання кадрової політики в університетах України на за кордоном висвітлено в працях Ю. Федорченка [4]. Загальні тенденції кадрового забезпечення в університетах США досліджено О. Тарасовою [3]. Попри наявність ґрунтовних досліджень з окресленої проблематики, питання кадрової політики в межах медичних шкіл у США вивчено фрагментарно і поверхнево. Це й зумовлює актуальність та своєчасність пропонованої розвідки, метою якої є вивчення особливостей кадрового забезпечення і працевлаштування в медичних школах США.

В межах нашого дослідження, в першу чергу, актуальним є окреслення відмінностей академічних посад в американських медичних школах. Певні труднощі в перекладі на українську мову представляють американські найменування посад професорсько-викладацького складу. Це пов'язано з тим, що існує багато відмінностей в ієрархій та функціональній системі академічних посад України та США.

У США викладачі-початківці працюють за тимчасовими контрактами. Гарантією просування по кар'єрній драбині є наявність значної кількості опублікованих наукових робіт, досвіду педагогічної практики і виконання адміністративних обов'язків [7]. Найнижчими посадами в академічній ієрархії США є посади «Lecturer» та «Instructor», які є аналогами викладача в Україні. Ці посади передбачають повне працевлаштування, виконання певних адміністративних обов'язків, але не передбачають проведення наукових досліджень. В межах медичних шкіл для отримання посади «Instructor» необхідним є закінчення резидентури, спеціалізації чи іншої після докторської програми.

В контексті сучасної вищої школи одними з тимчасових посад, які дедалі більше набувають популярності, є посади позаштатних викладачів: ад'юнкт-професора (Adjunct Professor), клінічного професора (Clinical Professor), практикуючого професора (Professor of Practice) та професора-дослідника (Research Professor). Працівники, що обіймають перші три посади, основним місцем роботи мають інший заклад (клініку, медичний центр). Професор-дослідник, окрім викладання в медичній школі, займається науковою діяльністю

в дослідницькій установі, яка не є пов'язана з медичною школою.

Важливою особливістю американської медичної освіти є надання досвідченим викладачам довічного академічного контракту (academic tenure), без права звільнення адміністрацією. Як зазначалося, на отримання такої можливості, як правило, претендують представники старшого професорсько-викладацького складу, які займають посади Professor і Associate Professor. Загальна мета такого контракту – захист академічної незалежності вчених (academic freedom) [7].

Таким чином, «academic tenure» – постійна посада або довічний контракт, який укладається між університетом і викладачем, як правило, після проходження ним випробувального терміну. Рішення про нього приймається ректором університету на підставі характеристики відповідної кафедри або факультету і рішення спеціальної комісії, для яких головними критеріями оцінки є якість викладання і кількість публікацій. Розширення системи контрактів збільшує соціальну захищеність професури, дозволяє закріпити в університеті висококваліфікованих працівників. Однак, при цьому в ньому надмірно збільшується число професорів, а талановита молодь повільніше просувається у своїй науково-педагогічній кар'єрі.

Довічний контракт з університетом дає стимул працювати на репутацію цього навчального закладу і не побоюватися конкуренції з боку молодих і талановитих колег. Вважається також, що довічний контракт захищає вченого від звільнення в разі конфлікту з адміністрацією або роботи з неprestижної тематики, що важливо для появи оригінальних ідей і вберігає від застою в прогресі науки через те, що науковці обирають більш «безпечні» теми.

Professor – найвища академічна посада викладача коледжу або університету в США. В американській традиції існує розмежування: викладач-початківець – assistant professor, наступний ранг – associate professor, і найвищий ступінь – full professor. Основна частина професорів в американських університетах намагається отримати звання tenure professor – довічний професор, звання, яке гарантує на цьому місці отримання пенсії від університету.

Assistant professor – посада старшого викладача, яка відноситься до категорії вищого викладацького складу, але має більше за обсягом і менш престижне навчальне навантаження (вступні курси, практичні заняття тощо), ніж професор (full professor). У багатьох університетах на цій посаді дозволено працювати не більше 8–9 років, після закінчення яких, щоб уникнути звільнення, слід пройти підвищення кваліфікації. В межах медичних шкіл США це посада викладача зі

ступенем доктора медицини (MD) і завершеними курсами педагогічної підготовки.

Associate professor – в ієрархічній системі посада, аналогічна доценту в країнах Європи. Викладач, який обіймає цю посаду, зазвичай, працює над докторською дисертацією (postdoctoral studies). Призначення на цю посаду затверджується опікунською радою (board of trustees) після рекомендації спеціальної комісії. Йому зазвичай надається постійний статус, але іноді початковий контракт обмежується декількома роками.

Full professor – посада викладача, що відповідає посаді професора в українському університеті. Як і на посаду «associate professor», призначення на цю посаду затверджується опікунською радою після рекомендації спеціальної комісії. Зазвичай має довічний академічний статус в університеті. Найвищим етапом просування по академічній ієрархії є отримання звання «заслуженого професора» («distinguished professor», «endowed professor», «emeritus professor»).

Таким чином, як бачимо, академічна ієрархія медичних шкіл США характеризується варіативністю, диверсифікованою в різних університетах, але жорсткою в межах одного ВНЗ системою вимог до отримання вищої посади, зосередженістю на проведенні наукових досліджень.

У США відсутня конкурсна система і призначення на викладацьку посаду здійснюється на контрактній основі. Наприклад, призначення на посади вищого рівня – професора або повного професора і доцента затверджується вищим органом ВНЗ – опікунською радою; на посади викладача – ректором університету. Таким чином, посадова ієрархія дає можливість помітного просування по службі, створює позитивну мотивацію для підвищення професійної майстерності.

При призначенні викладача на будь-яку педагогічну посаду у ВНЗ беруться до уваги його педагогічна і наукова кваліфікація (в тому числі обсяг і зміст наукових публікацій), наявність наукового ступеня, рекомендації окремих фахівців і організацій. Перевагою при занятті посади користуються особи, які мають вчений ступінь доктора наук

зі спеціальності та доктора філософії з освітніх дисциплін.

Для отримання наукового ступеня доктора претендентові необхідно представити до захисту дисертацію, яка містить результати оригінального дослідження. У порівнянні з Україною, процедура захисту досить спрощена: не потрібні попередні наукові публікації, автореферат. Дисертація подається на розгляд докторського комітету кафедри або факультету, який приймає рішення про присвоєння наукового ступеня доктора наук.

Система атестації науково-педагогічних кадрів в США свідчать про різні підходи в оцінці наукової кваліфікації, але очевидним є те, що в порівнянні з українською системою вона демократичніша і короткострокова, не вимагає емоційно-психологічного і фізичного напруження. Відомо, що в багатьох країнах використовується американська система атестації наукових кадрів. Наявність в університетах значної кількості професорів різних спеціальностей створює атмосферу високого інтелектуального напруження, сприяє інтеграції наукових інтересів, розгортання оригінальних науково-дослідних робіт.

Досліджуючи проблеми вищої школи США, В. А. Пара дає відсотковий розподіл професорсько-викладацького складу за посадами, який виглядає таким чином: професорів – 27%, доцентів (Associate Professor) – 24%, доцентів / старших викладачів (Assistant Professor) – 24%, викладачів – 17%, інших посад – 8%. Кар'єрне зростання викладача ВНЗ в США йде приблизно за такою схемою: до 27–30 років молодий фахівець, зазвичай, стає викладачем, до 34–35 років – доцентом (Assistant Professor), до 38 – доцентом (Associate Professor) і, досягнувши трохи більше 40 років, він обіймає посаду повного професора.

Для прикладу розглянемо кадровий склад Медичної школи Гарвардського університету. Вона налічує більш, ніж 11500 працівників, в тому числі 2900 членів штату (старших викладачів, доцентів, професорів), які мають право голосу при виборах Вченої ради та інших голосуваннях (табл. 1 [6]).

Таблиця 1 – Професорсько-викладацький штат Медичної школи Гарвардського університету

Загальна кількість працівників	11502
Кількість доцентів та професорів (з числа працівників Медичної школи і доклінічних кафедр)	191
Працівники з правом голосу (з числа працівників Медичної школи та афілійових установ)	6005
Штатні працівники (Медичної школи та афілійових установ)	9457
Кількість Нобелівський номінантів / лауреатів	9 / 15
Кількість членів Національної академії медицини	153
Кількість членів Національної академії наук	81
Кількість дослідників	36
Загальна кількість студентів, що навчаються за програмою Доктора Медицини (MD)	712
Загальна кількість студентів, що навчаються за програмою Доктора Філософії (PhD)	889

На сторінці Відділу кадрів Школи опубліковано перелік вакантних посад. Для прикладу, за січень 2019 року на веб-сторінці Школи з'явилося 65 посад. До кожного із пунктів пропонується детальний перелік компетентностей та кваліфікацій, якими повинен володіти претендент на вакантну посаду, майбутня оплата та умови праці тощо.

Наприклад, для отримання посади лаборанта Школа називає такі вимоги: вища освіта з обов'язковою наявністю щонайменше 1 року досвіду роботи у лабораторії, ступінь бакалавра з біологічних чи хімічних наук, ознайомлення з основними лабораторними прийомами і принципами молекулярної біології; знання вірусології, стереотаксичних ін'єкцій, молекулярної генетики; відмінні навички письмового та усного спілкування, документальні навички, навички роботи з комп'ютером, включаючи знайомство з програмами Microsoft Word, Excel тощо. Добре сформовані організаційні навички. Кандидатам пропонується 3–4 тижні оплачуваної відпустки, святкові канікули, 12 оплачуваних лікарняних, 11,5 днів свят, та 3 оплачуваних відгули на рік. Робоче навантаження налічує 35 годин на тиждень, робочий день становить з 9 до 17 години. Окремо зазначається, що шанси на працевлаштування є у всіх кваліфікованих претендентів, незалежно від раси, кольору шкіри, релігії, статі, національного походження, статусу інваліда чи ветерана, статевої ідентичності, сексуальної орієнтації, вагітності та станів, пов'язаних з вагітністю.

Коротко зазначається, чим конкретно займатиметься працівник (вивчення зміни геному людини та його впливу на нейрони і хвороби). Чітко вказано перелік очікуваних обов'язків лаборанта (розробка і впровадження нових молекулярних методів аналізу клітинного складу та синаптичної організації мозку експериментальних тварин, під-

тримка колонії трансгенних мишей і вивчення цих мишей з такими підходами, як: рекомбінантна вірусна інженерія тощо). З працівником укладається контракт на 2 роки [5].

Аналіз усіх вакантних посад дає можливість стверджувати, що всі вони – це посади технічного, адміністративного, кадрового та допоміжного персоналу, наприклад, менеджер з грантових питань, старший бізнес-аналітик, секретар-референт, старший розробник програмного забезпечення [5]. Це свідчить про відносну стабільність академічного складу штату Школи.

Як показує аналіз літератури та Інтернет-ресурсів, система працевлаштування в медичних школах США характеризується: 1) повною прозорістю вимог та самої процедури відбору, 2) акцентом на фаховості наукових досліджень; 3) увагою до наявності попереднього суспільного досвіду кандидата, 4) володінням ним високим рівнем комунікативних вмій.

Підсумовано, що американська система медичної освіти характеризується варіативністю форм та методів навчання та контролю, гнучкістю та демократичністю взаємодії між викладачем і студентом. Саме це є основою засадничого принципу американської освітньої системи – академічної свободи. Цей принцип відображений і в ієрархії академічних посад в межах медичних шкіл США – ідея кар'єрного росту, окрім інших переваг, передбачає отримання академічної свободи, яка виражається в наукових дослідженнях, виборі методів навчання тощо. Система працевлаштування в медичних школах США характеризується повною прозорістю вимог та процедури відбору кандидатів, значною увагою до попереднього наукового та суспільного досвіду кандидата, необхідністю володіння високим рівнем комунікативної компетентності.

Список використаних джерел

1. Зварич І. М. Оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах України з урахуванням американського досвіду. *Молодь і ринок*. 2014. 12. С. 36–41.
2. Огієнко О. І. Сучасна система вищої освіти США: особливості функціонування та розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. 10 (74). С. 131–141.
3. Тарасова О. В. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. 3. С. 1–12.
4. Федорченко Ю. Ю. Кадрова політика у вищій школі та освітній моніторинг. *Освітня політика. Портал громадських експертів*. 2015. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/458-kadrova-politika-u-vishchij-shkoli-ta-osvitnij-monitoring>
5. Harvard Careers. *Harvard University*. URL: <https://sjobs.brassring.com/TGnewUI/Search/Home/HomeWithPreLoad?partnerid=25240&siteid=5341&PageType=searchResults&SearchType=linkquery&LinkID=1998846#keyWordSearch=&locationSearch=>
6. HMS by the Numbers 2017 – 2018. *About HMS. Harvard Medical School*. URL: <https://hms.harvard.edu/about-hms/facts-figures>.
7. Recommended Institutional Regulations on Academic Freedom and Tenure. *American Association of University Professors*. URL: <https://www.aaup.org/report/recommended-institutional-regulations-academic-freedom-and-tenure>.

References

1. Zvarych, I. M. (2014). Otsiniuvannia profesiinoi diialnosti vykladachiv u vyshchikh navchalnykh zakladakh Ukrainy z urakhuvanniam amerykanskooho dosvidu [Assessment of professional activity of teachers in higher educational institutions in Ukraine with the account of American experience]. *Molod i ryнок*, 12, 36–41.

2. Ohienko, O. I. (2017). Suchasna systema vyshchoi osvity SSHa: osoblyvosti funktsionuvannia ta rozvytku [Modern system of higher education in the USA: features of development ad functioning]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohiii*, 10 (74), 131–141
3. Tarasova, O. V. (2011). Vyshcha osvita v SSPa: suchasnysh stan ta priorytety rozvytku [Higher education in the USA: current state and development priorities]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, 3, 1–12.
4. Fedorchenko, Yu. Yu. (2015). Kadrova polityka u vyshchii shkoli ta osvittii monitorynh [Personnel policy in higher education establishments and educational monitoring]. *Osvitnia polityka. Portal hromadskykh ekspertiv*. Retrieved from: <http://education-ua.org/ua/articles/458-kadrova-politika-u-vishchij-shkoli-ta-osvitnij-monitoring>
5. Harvard Careers (2019). *Harvard University*. Retrieved from: <https://sjobs.brassring.com/TGnewUI/Search/Home/HomeWithPreLoad?partnerid=25240&siteid=5341&PageType=searchResults&SearchType=linkquery&LinkID=1998846#keyWordSearch=&locationSearch=>
6. HMS by the Numbers 2017 – 2018 (2018). *About HMS. Harvard Medical School*. Retrieved from: <https://hms.harvard.edu/about-hms/facts-figures>.
7. Recommended Institutional Regulations on Academic Freedom and Tenure (2019). *American Association of University Professors*. Retrieved from: <https://www.aaup.org/report/recommended-institutional-regulations-academic-freedom-and-tenure>.

Татьяна Горпинич. Проблема кадрового обеспечения медицинских школ в США

В статье обозначены различия между академическими должностями в американских медицинских школах. Доказано, что существует много различий в иерархической и функциональной системе академических должностей Украины и США. Установлено, что гарантией продвижения по карьерной лестнице является наличие значительного количества опубликованных научных работ, опыта педагогической практики и выполнения административных обязанностей. Выявлено, что академическая иерархия медицинских школ США характеризуется вариативностью, диверсифицированной в различных университетах, но жесткой в пределах одного вуза системой требований к получению более высокой должности, сосредоточенностью на проведении научных исследований. Основопологающим принципом американской образовательной системы является академическая свобода, отражена в иерархии академических должностей в пределах медицинских школ США – идея карьерного роста, кроме других преимуществ, предусматривает получение академической свободы, которая выражается в научных исследованиях, выборе методов обучения. Важной особенностью американской системы образования является наличие «academic tenure» – постоянная должность или бессрочный контракт, который заключается между университетом и преподавателем, как правило, после прохождения им испытательного срока. Установлено, что система трудоустройства в медицинских школах США характеризуется полной прозрачностью требований и самой процедуры отбора, акцентом на профессионализме научных исследований, вниманием к наличию предварительного общественного опыта кандидата и владению высоким уровнем коммуникативных умений.

Ключевые слова: преподаватель, медицинская школа, США, трудоустройство, академическая свобода, доцент, профессор, постоянная должность.

Tetiana Horpinich. The problem of staff assistance at the medical schools in the USA

The article outlines the differences between academic positions in American medical schools. It has been proved that there are many differences in the hierarchical and functional system of academic positions in Ukraine and the United States. It has been established that career success is ensured by a large number of scientific publications, experience in pedagogical practice and performance of administrative duties. It has been found out that the academic hierarchy of USA medical schools is characterized by variability of diversified in different universities, but rigid within a single educational system, requirements for a higher position, focusing on research. The basic principle of the American educational system is academic freedom, which is also reflected in the hierarchy of academic positions within USA medical schools – the idea of career growth, besides other advantages, involves academic freedom, which is expressed in scientific research, the choice of teaching methods, etc. An important feature of the American educational system is the academic tenure», a permanent position or an contract for an indefinite period, which is concluded between the university and the teacher, usually after passing the probationary period. The system of attestation of academic personnel in the USA proves different approaches in assessing scientific qualifications, but it is obvious that in comparison with the Ukrainian system it is more democratic and short-term, does not require emotional, psychological and physical stress. It has been established that the system of employment in medical schools in the USA is characterized by complete transparency of the requirements and the selection procedure itself, emphasis on the professionalism in scientific research, attention to the candidate's previous social experience, high level of communicative skills.

Key words: teacher, medical school, USA, employment, academic freedom, associate professor, professor, academic tenure.